

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р **Кирилка Симеонова Тагарева**- ръководител на катедра Психология в Пловдивския университет “Паисий Хилендарски“,

на дисертационния труд на **Мария Христос Пападопулу**

на тема: **„Възприятията на гръцките учители за емоционалните и поведенчески проблеми на ученици със специални образователни потребности“**,

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2 Психология, научна област „Възрастова и педагогическа психология“

1. Общо представяне на докторанта и процедурата

Със заповед № 561/22.03.2023 на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски“ Благоевград (ЮЗУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: *„Възприятията на гръцките учители за емоционалните и поведенчески проблеми на ученици със специални образователни потребности“* за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, научна област „Възрастова и педагогическа психология“. Авторът на дисертационния труд е Мария Христос Пападопулу – докторант към катедра „Психология“ с научен ръководител проф. д-р Иванка Василева Асенова.

Представеният от Мария Пападопулу комплект материали на електронен носител са в съответствие с Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ и съдържа всички изискуеми документи.

Мария Христос Пападопулу е родена през 1984 г. Тя е завършила Философския факултет - Педагогическия отдел на Аристотеловия университет в Солун, като е придобила специализация по педагогика през 2006 г. Магистърска степен е придобила през 2015 г. в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. М. Пападопулу е магистър по специална педагогика с квалификация „Учител на деца със специални образователни потребности“. Професионалните умения, посочени в автобиографията са умения в областта на филологията и специалната педагогика. Мария Христос Пападопулу е докторант по Педагогическа и възрастова психология в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Има отлични познания по Windows, Microsoft Word, Excel, Power Point, Internet (А.С.Т.А. степен). Дисертационният труд на Мария Пападопулу е обсъден и предложен за защита на катедрен съвет на катедра Психология към „Философски факултет“ на Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград.

2. Значимост и актуалност на темата на дисертационния труд

Въпросът за развитието и възпитанието на децата със специални образователни потребности е актуален, защото пряко кореспондира с тяхното здраве и благополучие. Той е важен и значим както в областта на специалната, възрастовата и педагогическата психология, така и в областта на педагогиката и образованието. В приложен аспект актуалността на темата се открива в търсенето на пътища за подобряване на емоционалната сфера и поведението на децата със специални образователни потребности през възприятията и чувствителността на гръцките учители.

Целта, която си поставя Мария Христос Пападопулу е да се изучат мненията на учителите от „приобщаващи класове“ и „ресурсна (паралелна) подкрепа“ за деца със специални образователни потребности относно емоционалните и психологически проблеми, които изпитват децата, и да се направят препоръки за по-нататъшна работа с тях.

Като цяло, разработваната тема е както актуална, така и иновативна и има значимост в научен и в приложен план.

3. Познаване на проблема

Дисертантката Мария Христос Пападопулу познава много добре характеристиките и особеностите на децата със специални образователни потребности и работата с тях. Тя познава състоянието на проблема, в литературния обзор личи умението ѝ да интерпретира критично дискутираните теоретични постановки и емпирични факти.

4. Съответствие на избраните методики за изследване с поставените цел и задачи на дисертационния труд

Използваните методи са прецизно подбрани в съответствие с поставената цел на изследването. Дисертантката избира да приложи тест на Ахенбах в следния вариант: въпросник със затворен край Ахенбах (TRF: Формуляр за доклад на учителя). Целта е учителят да оцени личността на децата и да идентифицира поведенчески и емоционални проблеми.

Скалата се състои от 113 въпроса, описващи проблемите на детското поведение и емоции.

Въпросите, на които респондентите трябва да отговорят, се отнасят до когнитивни и психологически проблеми при децата и дали описанието пасва идеално на даденото дете или изобщо не пасва. Резултатите за всеки отговор са съответно 2, 1 и 0. Извеждат се осем фактора от първи ред и два фактора от втори ред. Факторите или клиничните синдроми от първа степен, са: оттегляне, физически симптоми, тревожност/ депресия, социални проблеми, проблеми с мисленето, хиперактивност с дефицит на вниманието, престъпно и агресивно поведение. Факторите от втори ред, са два и съставляват интернализиращите проблеми (оттегляне, физически симптоми и тревожност/ депресия)

и външните проблеми (престъпно и агресивно поведение). Факторите социални проблеми, проблеми с мисленето и хиперактивност с дефицит на вниманието не са включени в двете големи категории.

Проведен е статистически анализ на резултатите, който включва описателна и инференциална статистика. Използвани са описателни статистики за представяне на характеристиките на участниците и техните отговори на основната част от въпросника. В допълнение, инференциалната статистика включва два статистически теста: t – тест и анализ на дисперсията (Anova). Статистическият анализ е извършен с помощта на статистическия софтуер SPSS22.0 и Microsoft Office Excel 2013.

5. Обща оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от 170 страници и е в класическата структура с увод, две глави, дискусия, заключение и научни приноси. Дисертацията съдържа 30 таблици и 33 фигури. Библиографията обхваща 224 източника на английски и гръцки език. В нея са включени са значими разработки по разглеждания проблем.

Първа глава на дисертацията е теоретична, втора глава представя организацията на изследването и резултатите от изследването. Теоретичната и емпирична части са добре балансирани.

В теоретичния обзор Мария Пападопулу прави анализ на литературата по изследваната проблематика. Представена е характеристика на децата със специални образователни потребности (СОП), като са дефинирани основните понятия, изведена е класификация на специалните образователни потребности. Специално внимание е обърнато на интеграцията на учениците със СОП в гръцкото образование и на двете форми на интеграция, които задълбочено изследва докторантката: „Приобщаващи класове“ и „Ресурсна подкрепа“. Анализирани са различни модели на включване в приобщаващото обучение (ефективност, предимства и недостатъци) и нагласите на учителите към процеса на приобщаване. Задълбочено са разгледани психо-емоционални, поведенчески и педагогически аспекти на работата с учениците със специални образователни потребности и социалната адаптация на децата със СОП. В цялата теоретична част на дисертацията са анализирани постановки и виждания на различни автори, релевантни на темата на дисертацията, като са приведени емпирични потвърждения на теоретичните постановки.

Втората глава е посветена на емпиричното изследване. Теоретичните положения, сформирани в първа глава, стават изходна научна база на дисертатката в конструирането на собственото емпирично изследване. Поставена е целта, издигнати са четири хипотези. Използваният измерителен инструментариум, който по-горе бе обсъден, е детайлно описан. Участниците в изследването са общо 188 учители и преподаватели в началното и средното образование в Гърция. Те работят с ученици със специални образователни

потребности (аутизъм, дислексия, интелектуални затруднения, глухи или частично чуващи, слепи или частично зрящи и т.н.), които посещават държавни училища. Учителите участват в две програми за специално образование - „ресурсна подкрепа“ и „приобщаващи класове“. Те са от различни градове в Гърция - Солун, Ксанти, Пиргос, Серес, Сами, Катерини, о-в Родос, о-в Хиос. Експериментът е проведен от 2 март 2018 г. до 30 ноември 2022 г.

Представени са резултати и анализ на резултатите от емпиричното изследване. Описана е характеристиката на респондентите-учители и особености на учениците, за които учителите биват питани. Осъществен е сравнителен анализ по отношение на променливите: пол на изследваните лица; видове трудности на децата; пол при децата, условия на работа на учителите - в „приобщаващи класове“ и в „паралелна подкрепа“. Резултатите са дискутирани спрямо издигнатите хипотези.

6. Обсъждане и анализиране на получените резултати от проведеното изследване и проверка на издигнатите хипотези

В своето емпирично изследване Мария Пападопулу формулира четири хипотези:

1. Съществуват разлики, свързани с пола, в оценката на емоционалните и поведенческите проблеми и представянето на децата, като учителите мъже подценяват емоционалните и поведенческите проблеми на децата, но надценяват представянето им в сравнение с учителките жени.

2. Типът увреждане разграничава поведението и академичните постижения на децата, като учениците с определени видове увреждания проявяват повече затруднения в поведението и представянето, за разлика от други видове увреждания.

3. Учителите, работещи в „приобщаващи класове“ оценяват по различен начин поведението и представянето на децата в сравнение с учителите, работещи в „ресурсното подпомагане“, като учителите, работещи в „приобщаващи класове“ подценяват проблемите в поведението и академичното представяне.

4. Съществуват разлики в поведението и представянето на децата, свързани с пола, като учениците проявяват повече трудности в сравнение с ученичките.

Хипотезите са проверени по емпиричен път. Две се потвърждават и две се отхвърлят.

Първата хипотеза се счита за потвърдена: налице са разлики, свързани с пола на учителите в оценката на емоционалните и поведенчески проблеми и представяне на децата. Учителките жени в сравнение с учителите мъже оценяват на по-високо ниво емоционалните проблеми на децата, проблемите с тревожността, липсата на внимание/хиперактивност, провокативните проблеми, тревожността/депресията, проблеми в мисленето, с вниманието, хиперактивност/импулсивност и овладяване на езика. В подкрепа на това, учителките в сравнение с учителите оценяват по-ниско нивото

на знания на децата по физика и химия.

Втората хипотеза не се потвърждава в изследването. Анализът показва, че има много малко статистически значими разлики между категориите при видовете трудности на децата. Но в изследването има някои индикации, че видовете трудности при децата могат да играят важна роля най-вече в училищното им представяне.

Третата хипотеза се потвърждава частично. Учителите, работещи в „паралелна подкрепа“, в сравнение с учителите, работещи в „класове за приобщаване“, оценяват на по-високо ниво академичното представяне на децата със СОП, посещаващи „часове за приобщаване“ и „паралелна подкрепа“ и в същото време оценят на по-ниско ниво поведението и емоционалните проблеми. Така, учителите, работещи в „паралелна подкрепа“ оценяват на по-високо ниво познанията на децата по отделните учебни предмети: древногръцки език, математика, физика, химия; те оценяват на по-високо ниво работата на децата и тяхното ниво на тревожност/депресия и в същото време оценяват на по-ниско ниво поведенческите проблеми и проблемите с оттеглянето – депресия.

Четвъртата хипотеза не се потвърждава в изследването, тъй като анализът на резултатите показва, че момичетата в сравнение с момчетата демонстрират по-високо ниво на проблеми с тревожността, поведенчески проблеми, социални проблеми и проблеми с мисленето. Също така, момичетата, в сравнение с момчетата показват по-ниско ниво на упорит труд и учене.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Научно-приложните приноси в дисертационния труд се заключават в провеждането на оригинално проучване на възприятията на гръцките учители за емоционалните и поведенчески проблеми на ученици със специални образователни потребности. Научните приноси, които отговарят на съдържанието на дисертационния труд се заключават в следното:

1. На базата на осъществен теоретичен анализ са интертирани съвременни схващания за текущата образователна система относно включването на ученици със специални образователни потребности (СОП) в Гърция, включително правната рамка, целите и прилагането на програмите за „ресурсна подкрепа“ и „класове за приобщаване“ и посещаемостта на ученици със СОП в тях, както и предишни проучвания за приобщаване на ученици със СОП.
2. Проведено е оригинално емпирично проучване относно емоционалните и поведенчески проблеми на деца със специални образователни потребности, посещаващи програмите „паралелна подкрепа“ и „класове по приобщаване“ в гръцката образователна система.

3. Получено е емпирично доказателство за това, че по-голямата част от децата със СОП (85%-75%) в двете специални програми за включване имат много ниски академични постижения.
4. Представен е анализ на резултати, които предполагат, че полът на учителя има ефект върху цялостната оценка на емоционални, тревожни, провокативни проблеми, тревожност/депресия, мисловни проблеми, проблеми с вниманието, хиперактивност/импулсивност и академичното представяне по определени предмети.
5. Получени са резултати, които предполагат, че програмата, по която учителите работят („ресурсна подкрепа“ или „приобщаващи класове“), влияе върху тяхната оценка на академичното представяне на учениците със СОП.
6. Представени са нови доказателства, свързани с пола. Оказва се, че момчетата в сравнение с момчетата имат по-високо ниво на проблеми с тревожността, социални проблеми и мисловни проблеми.
7. Представени са резултати, които предполагат, че видовете трудности на децата със СОП могат да играят важна роля най-вече за тяхното училищно представяне.
8. Резултатите могат да бъдат приложени при разработването на програми, насочени към подобряване на социално-емоционалната и поведенческата компетентност на децата със СОП в гръцката общообразователна система.

8. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Публикациите, които отразяват резултати на дисертацията са три. Те са самостоятелни статии на Мария Христос Пападопулу. Две от тях са доклади в докторантски сесии в ЮЗУ и една – е публикация в Годишник по психология на ЮЗУ „Неофит Рилски” - Благоевград. В съдържателно отношение те са посветени на конструктите, които изучава докторантката в дисертационното изследване: поведенчески и емоционални проблеми при различни видове нарушения на развитието; социални адаптации и обучителни затруднения; интегриране на ученици със специални образователни потребности в гръцката образователна система: програми за приобщаващи класове и паралелна подкрепа.

Считам, че формулираните приноси и получени резултати са лична заслуга на дисертантката.

9. Автореферат

Авторефератът дава ясна представа за дисертационния труд. Той е направен според изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

10. Критични забележки и препоръки

Съществени критични забележки и препоръки към изследването и комплекта

предоставени материали нямам.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд показва, че докторантката Мария Христос Пападопулу притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна област „Възрастова и педагогическа психология“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на **Мария Христос Пападопулу** в област на висше образование: Социални, стопански и правни науки, професионално направление Психология, научна област „Възрастова и педагогическа психология“.

18.04.2023 г.

Рецензент:

/доц. д-р Кирилка Тагарева/

Review

By Associate Professor Kirilka Simeonova Tagareva – Chair of the Department
of Psychology at Plovdiv University “Paisii Hilendarski”

Of the dissertation work of **Maria Christos Papadopoulou**

On the topic: **“Greek teachers’ perceptions of the emotional and
behavioural problems of students with special educational needs”**

For the fulfilment of the requirements for the degree “doctor” in the area of
higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.2.

Psychology, research area, “Age-related and Pedagogical Psychology”

1. General performance of the doctoral candidate and procedures

With directive № 561/22.03.2023, issued by the Rector of Southwestern University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (SWU), I have been elected a member of a scientific jury for the establishment of a procedure for the defence of a dissertation work on the topic: *“Greek teachers’ perceptions of the emotional and behavioural problems of students with special educational needs”* for the awarding of the degree “doctor” in the area of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences, professional field 3.2. Psychology, research area, “Age-related and Pedagogical Psychology.” The author of the dissertation work is Maria Christos Papadopoulou – doctoral candidate in the Department of Psychology under the supervision of prof. Ivanka Vasileva Asenova.

The portfolio of materials submitted by Maria Papadopoulou on an electronic carrier conform to the Internal Regulations for the Development of Academic Staff at SWU and contains all of the required documents.

Maria Christos Papadopoulou is born in 1984. She graduated from the Faculty of Philosophy – Department of Pedagogy at the Aristotle University of Thessaloniki with a specialization in pedagogy in 2006. She obtained a master’s degree from Sofia University “St. Kliment Ohridski” in 2015. Her master’s degree is in special pedagogy. Her qualification is “Teacher of Children with Special Educational Needs.” The professional skills listed in her autobiography are skills in the field of philology and special pedagogy. Maria Christos Papadopoulou is a doctoral candidate in Pedagogical and Age-related Psychology at SWU “Neofit Rilski.” She has excellent knowledge of Windows, Microsoft Word, Excel, Power Point, Internet (A.C.T.A. degree). Maria Papadopoulou’s dissertation work is discussed and presented for defence at the department council of the Psychology Department at the Faculty of Philosophy of Southwestern University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad.

2. Significance and relevance of the topic of the dissertation

The issue of the development and upbringing of children with special educational needs is relevant because it directly corresponds to their health and well-being. It is important and significant both in the field of special, age-related and pedagogical psychology and in the field of pedagogy and education. In an applied aspect, the relevance of the topic is found in the search for ways to improve the emotional sphere and the behavior of children with special educational needs through the perceptions and sensitivity of Greek teachers.

The goal set by Maria Christos Papadopoulou is to study the opinions of teachers of "inclusive classes" and "resource (parallel) support" for children with special educational needs regarding the emotional and psychological problems experienced by the children and to make recommendations for further work with them.

In general, the developed topic is both current and innovative from both pure scientific and applied perspectives.

3. Knowledge of the problem

The dissertation student Maria Christos Papadopoulou knows very well the characteristics and peculiarities of children with special educational needs and the work with them. She knows the state of the problem. Her ability to interpret critically the theoretical propositions and empirical facts under discussion is evident in the literature review.

4. Correspondence of the chosen research methods with the set goals and objectives of the dissertation work

The methods used are precisely selected in accordance with the set goal of the research. The dissertation student chooses to apply an Achenbach test in the following variant: Achenbach closed-ended questionnaire (TRF: Teacher Report Form). The goal is for the teacher to assess the children's personality and identify behavioral and emotional problems.

The scale consists of 113 questions describing children's behavioral and emotional problems.

The questions respondents were asked to answer related to children's cognitive and psychological problems, including how well the description fits the child - perfectly or not at all. The scores for each response are 2, 1, and 0, respectively. Eight first-order factors and two second-order factors are derived. The first degree factors or clinical syndromes are: withdrawal, physical symptoms, anxiety/depression, social problems, cognitive problems, attention deficit hyperactivity disorder, criminal and aggressive behavior. The second-order factors are two and comprise internalizing problems (withdrawal, physical symptoms, and anxiety/depression) and externalizing problems (criminal and aggressive behavior). The factors social problems, cognitive problems, and attention deficit hyperactivity disorder were not included in the two major categories.

A statistical analysis of the results is carried out, which includes descriptive and

inferential statistics. Descriptive statistics are used to present the characteristics of the participants and their responses to the main part of the questionnaire. In addition, the inferential statistics include two statistical tests: t-test and analysis of variance (Anova). Statistical analysis is performed using SPSS22.0 statistical software and Microsoft Office Excel 2013.

5. General assessment of the dissertation work

The dissertation consists of 170 pages, written with a classic structure consisting of an introduction, two chapters, discussion, conclusion and scientific contributions. The dissertation contains 30 tables and 33 figures. The bibliography covers 224 sources in English and Greek. It includes significant developments on the problem under consideration.

The first chapter of the dissertation is theoretical, the second chapter presents the organization of the research and the results of the research. The theoretical and empirical parts are well balanced.

In the theoretical overview, Maria Papadopoulou analyzes the literature on the studied issue. A description of children with special educational needs (SEN) is presented, the main concepts are defined, and a classification of special educational needs is derived. Special attention is paid to the integration of students with SEN in Greek education and to the two forms of integration that the doctoral student thoroughly researched: "Inclusive classes" and "Resource support". Different models of involvement in inclusive education (effectiveness, advantages and disadvantages) and teachers' attitudes towards the inclusion process are analysed. Psycho-emotional, behavioral and pedagogical aspects of working with students with special educational needs and the social adaptation of children with SEN are thoroughly examined. In the entire theoretical part of the dissertation, the statements and views of various authors, relevant to the topic of the dissertation, are analyzed, and empirical confirmations of the theoretical postulations are given.

The second chapter is devoted to the empirical study. The theoretical positions formed in the first chapter become the initial scientific base of the dissertation in the construction of its own empirical research. The goal is set, four hypotheses are raised. The used measurement instrument, which was discussed above, is described in detail. The participants in the study are a total of 188 teachers and lecturers in primary and secondary education in Greece. They work with students with special educational needs (autism, dyslexia, intellectual disabilities, deaf or partially hearing, blind or partially sighted, etc.) who attend public schools. Teachers participate in two special education programs - "resource support" and "inclusive classes". They are from different cities in Greece - Thessaloniki, Xanthi, Pyrgos, Serres, Sami, Katerini, the island of Rhodes, the island of Chios. The experiment was conducted from March 2, 2018 to November 30, 2022.

Results and analysis of the results of the empirical study are presented. The characteristics of the teacher respondents and characteristics of the students about which the

teachers are questioned are described. A comparative analysis is carried out regarding the variables: gender of the examined persons; types of children's difficulties; children's gender, teachers' working conditions - in "inclusive classes" and in "parallel support". The results are discussed in relation to the raised hypotheses.

6. Discussion and analysis of the results obtained from the conducted research and verification of the raised hypotheses

In her empirical study, Maria Papadopoulou formulates four hypotheses:

1. There are gender differences in the assessment of children's emotional and behavioral problems and performance, with male teachers underestimating children's emotional and behavioral problems but overestimating their performance compared to female teachers.

2. Type of disability differentiates children's behavior and academic achievement, with students with certain types of disabilities exhibiting more behavioral and performance difficulties than other types of disabilities.

3. Teachers working in "inclusive classes" evaluate children's behavior and performance differently compared to teachers working in "resource support", with teachers working in "inclusive classes" underestimating problems in behavior and academic performance.

4. There are gender differences in children's behavior and performance, with male students exhibiting more difficulties than female students.

The hypotheses are tested empirically. Two are confirmed and two are rejected.

The first hypothesis is considered to be confirmed: there are gender-related differences among teachers in the assessment of children's emotional and behavioral problems and performance. Female teachers, compared to male teachers, rated children's emotional problems, anxiety problems, inattention/hyperactivity, provocative problems, anxiety/depression, thinking problems, attention problems, hyperactivity/impulsivity, and language skills at a higher level. In support of this, female teachers, compared to male teachers, estimate the children's level of knowledge in physics and chemistry to be lower.

The second hypothesis is not confirmed in the study. The analysis shows that there are very few statistically significant differences between categories in the types of difficulties children encounter. But there are some indications in the research that the types of difficulties children face may play an important role in their school performance, in particular.

The third hypothesis is partially confirmed. Teachers working in "parallel support" compared to teachers working in "inclusion classes" rated at a higher level the academic performance of children with SEN attending "inclusion classes" and "parallel support" and at the same time rated behavioral and emotional problems lower. Thus, teachers working in "parallel support" assess children's knowledge of individual subjects at a higher level: ancient Greek

language, mathematics, physics, chemistry; they rate higher children's performance and level of anxiety/depression and, at the same time, they rate lower any conduct problems and withdrawal problems–depression.

The fourth hypothesis is not confirmed in the study, as the analysis of the results shows that girls, compared to boys, demonstrated a higher level of anxiety problems, behavioral problems, social problems and cognitive problems. Also, compared to boys, girls show a lower level of hard work and study.

7. Contributions and significance of the development for science and practice

The scientific-applied contributions of the dissertation consist in conducting an original study of Greek teachers' perceptions of the emotional and behavioral problems of students with special educational needs. The scientific contributions that correspond to the content of the dissertation consist in the following:

1. On the basis of a theoretical analysis, contemporary perceptions of the current educational system regarding the inclusion of students with special educational needs (SEN) in Greece, including the legal framework, objectives and implementation of the "resource support" and "inclusion classes" programs and the attendance of students with SEN in them are interrogated, as well as previous studies on the inclusion of students with SEN.
2. An original empirical study is conducted on the emotional and behavioral problems of children with special educational needs attending the "parallel support" and "inclusion classes" programs in the Greek education system.
3. Empirical evidence is obtained that the majority of children with SEN (85%-75%) in the two special inclusion programs have very low academic achievement.
4. An analysis of the results is presented suggesting that teacher gender has an effect on the overall assessment of emotional, anxiety, provocative problems, anxiety/depression, thinking problems, attention problems, hyperactivity/impulsivity, and academic performance in certain subjects.
5. Results are obtained which suggest that the program in which teachers work ("resource support" or "inclusive classes") influences their assessment of the academic performance of students with SEN.
6. New gender-related evidence is presented. It turns out that girls, compared to boys, have higher levels of anxiety problems, social problems and cognitive problems.
7. Results are presented which suggest that the types of difficulties of children with SEN may play an important role especially in their school performance.
8. The results can be applied in the development of programs aimed at improving the

social-emotional and behavioral competence of children with SEN in the Greek general education system.

8. Assessment of the publications and personal contribution of the doctoral student

There are three publications that reflect the results of the dissertation. They are standalone articles by Maria Christos Papadopoulou. Two of them are reports at doctorate sessions at SWU and one is a publication in the Psychology Yearbook of SWU "Neofit Rilski" - Blagoevgrad. In terms of content, they are dedicated to the constructs that the doctoral student studies in her dissertation research: behavioral and emotional problems in various types of developmental disorders; social adaptations and learning difficulties; integration of students with special educational needs in the Greek education system: programs for inclusive classes and parallel support.

I believe that the formulated contributions and obtained results are a personal merit of the dissertation student.

9. Abstract

The abstract gives a clear idea of the dissertation work. It is made according to the requirements and reflects the main results achieved in the dissertation.

10. Critical remarks and recommendations

I have no significant critical remarks and recommendations on the study and the set of materials provided.

CONCLUSION

The dissertation shows that the doctoral student Maria Christos Papadopoulou possesses in-depth theoretical knowledge and professional skills in the scientific field of "Age-related and Pedagogical Psychology" by demonstrating qualities and skills for independent conduct of scientific research.

Due to the above, I confidently give my positive assessment of the conducted research, presented by the above-reviewed dissertation work, abstract, achieved results and contributions, and I propose to the honorable scientific jury to award the educational and scientific degree "doctor" to Maria Christos Papadopoulou in the field of higher education: Social, Economic and Legal sciences, professional field Psychology, scientific area "Age-related and Pedagogical Psychology".

04/18/2023

Reviewer:

/ Assoc. prof. Kirilka Tagareva/